

Satsa på att höja kompetensen i småföretagen

Det nya Europa som Sverige nu är medlem i innebär stora möjligheter för svensk industri, särskilt våra mindre företag. Samtidigt innebär naturligtvis ett förenklat tillträde till Europas marknader ett hot för småföretagen. Konkurrensen ökar och fördelen av att vara verksam på hemmamarknaden kommer succesivt att minska. Det blir enklare och billigare att transportera varor mellan olika länder och marknader.

Under lång tid har också näringspolitiken främst fokuserats på de svenska storföretagen. Utmärkande har varit generösa avdrags- och fonderingsmöjligheter kopplade till frikostiga bidrag och subventioner, exempelvis till varvsindustrin under 70-talet.

Politiken har utformats efter dessa riktlinjer ända sedan industripolitiken blev ett begrepp i början på 70-talet och den nuvarande regeringen verkar vara inne i samma hjulspår.

Småföretagen har negligerats. Det beror dels på att det är lättare att ta hem politiska vinster på storföretagens investeringar, dels på att attityden gentemot småföretag på ett märkligt sätt ofta präglats av misstänksamhet. Det har bland annat slagit igenom i lagstiftningen där småföretag ofta omgärdas av särbestämmelser.

Förväntningarna på småföretagen är idag mycket höga. Den tidigare skeptiska attityden har

nu utbytts mot optimistiska tongångar där småföretagen framhålls som nationens räddare, särskilt vad gäller sysselsättningen. Mätningar i USA har visat att upp till 80 procent av den ökade sysselsättningen är att hänföra till småföretagen.

Vilket fog finns det för den optimism och de förhoppningar som ställs på småföretagen som en sysselsättningsmotor i svensk ekonomi? På ett övergripande plan kan sägas att småföretagens framtidsförutsättningar bygger dels på externa faktorer som de inte råder över själva, dels på deras egen interna anpassning.

Situationen på den inhemska kreditmarknaden utgör den överlägset allvarligaste hämskon. Småföretagen är utsatta för bankernas monopolställning eftersom de inte som storföretagen har kanaler till den internationella kreditmarknaden.

Företagens internt skapade förutsättningar fångas främst upp av deras specialisering. Denna utgör också en indikation på framtida förutsättningar. Tillverkare av sofistikerade produkter med ett stort teknologiinnehåll som inte i första hand konkurrerar med priset har de största möjligheterna att klara en internationell konkurrens.

Producenter av enklare kom-

ponenter som kan tillverkas var som helst är mer utsatta. De är för sin överlevnad beroende av att kostnaderna inte överstiger konkurrenternas.

Eftersom det ofta är arbetskraftskostnaderna som skiljer mellan länderna tenderar välutvecklade länder med stigande kostnader för arbetskraften att ha svårt att klara konkurrensen från mindre utvecklade länder när det gäller enklare produkter. Det är ett naturligt element i den industriella utvecklingen och utgör på lång sikt ingen nackdel.

Om emellertid ett land försöker vara smart och motverka alltför stora ökningarna av lönekostnaderna genom återkommande devalveringar, som Sverige under 1970- och 1980-talen, hejdas den nödvändiga omstruktureringen och företagen ligger kvar i lågteknologisegmentet.

Bland de mindre svenska industriföretagen dominerar produktionen av legotillverkning och enklare komponenter. Endast 5-10 procent av de svenska småföretagen är inblandade i teknologiskt avancerad produktion.

Det är i och för sig inte förvånande mot bakgrund av den tidigare devalveringspolitiken. Men det understryker att behovet av fortsatta rationaliseringar finns kvar och detta är särskilt tydligt inom underleverantörsin-

Tankeställaren

Av

Pontus Braunerhjelm

Nationalekonom
vid Industriens
Utredningsinstitut

dustrin. I dagsläget går dock underleverantörerna för fullt tack vare den kraftigt försvagade kronan, vilket lätt leder till att man invaggas i falsk säkerhet.

Samma sak skedde under 1980-talets senare hälft när företagen tog hem stora devalveringsvinster. Därefter följde en period av en mycket omfattande utslagning av lågproduktiva tillverkare av enklare komponenter.

Det är inte alls uteslutet att samma situation uppstår igen om inte småföretagsindustrin förmår att utnyttja det förmånliga läget tillfälligt befinner sig i för att förstärka sin kompetens och utvecklingskapacitet.

Den omstrukturering som förväntas bland europeiska underleverantörer utgör en illustration till de svårigheter som kan förväntas uppstå bland svenska företag i framtiden. Enligt en studie av Boston Consulting Group förväntas antalet anställda falla med 30–50 procent fram till år 2000.

Anledningen är främst det ökade konkurrenstryck som uppstår när olika länders marknader integreras samt ökade leveranser från japanska leverantörer. Produktiviteten bland japanska underleverantörer bedöms vara 50 procent högre än hos europeiska.

Det är bara ett exempel på den omorganisation och rationalisering som pågår och förväntas fortsätta under 1990-talet. Som vanligt är det storföretagen som leder utvecklingen.

Trots dessa pessimistiska tongångar beträffande sysselsättningseffekterna av småföretagen är deras bidrag i andra avseenden mycket betydelsefulla, till och med avgörande.

Nyckeln till att lösa Sveriges problem är att öka andelen kunskapsintensiv produktion. Den är idag betydligt lägre än i många andra industriländer.

En bibehållen välfärd förutsätter att svensk industri producerar högförädlade, kompetenskrävande varor, där kvalitet och produktens egenskaper är de främsta konkurrensmedlen.

I det sammanhanget utgör en kompetent och dynamisk småföretagssektor ett nödvändigt komplement till storföretagen.

Därför är det en primär uppgift för politikerna att skapa framtida förutsättningar för en konkurrenskraftig småföretagssektor, ett ökat nyföretagande och ett ökat entreprenörskap i Sverige.